

Gustav Strniša:

Mamica.

Mamica je dobra bila;
tó so ji oči sijale,
milo nas blagoslovljale;
mamica nas je ljubila!

In umrla nam je mama,
pet otrok nas je pustila,
pa odšla od nas je sama; —
kam greš draga mati mila?

Mamica nam je zbolela,
dolgo, dolgo je ležala,
tudi očasi je jokala,
nič več ni nam psemic pela.

V črno krsto so jo dali,
krsto v objem črne jame,
pa zagrebli niso same,
z njo so pet src pokopali.

Danilo Gorinšek:

Koder zre ...

Koder zre, ljubezen nosi,
milost trosi, zate prosi
zdravja, zlate sreče ...

Koder zre, ljubo pozdravlja,
dobre, slabe blagoslovlja,
srečne in trpeče ...

Koder zre, ljubezen nosi,
zase le nikdar ne prosi
milosti in sreče.

J. Jalen:

Tri mamice.

Prizor.

OSEBE: Dragica, Francka, Minka, Marjanca, šolarice.

Pozorišče: Soba ali vrt. Če pa ni odra, zadostuje tudi samo miza s klopmi, ali vsaj s štirimi stoli.

Dragica, Francka, Minka, Marjanca (stoje v krogu. V rokah drže šolske torbice).

Dragica: Dajmo, kaj se igravimo!

Francka: Dajmo, dajmo se.

Minka: Kaj naj bi se igrale?

Dragica: Igrajmo se mamico.

Marjanca (se začudi): Mamico?

Francka in Minka (se tudi začudita): Mamico?

Marjanca: Mamico? Kako pa gre to?

Dragica: To gre tako, da bom jaz vaša mamica, ve tri pa boste moji otroci.

Marjanca: Kako boš ti mamica, ko še nisi velika?

Dragica: Saj se bomo samo igrale.

Marjanca: A ja —. Samo igrale.

Francka: Pa misliš, da se boš ti znala iti mamico?

Dragica: O, pa še kako se bom znala. Taka mamica bom, kakor bi bila prav zaresna mamica.

Minka: Bomo videle.

Marjanca: Najprej bomo videle, če kar začnemo.
Francka, Minka, Dragica: Začnimo, začnimo. Začnimo. (Vse štiri odlože torbe na mizo.)

Francka, Minka, Marjanca (se vsujejo okoli Dragice): Mamica! Mamica! Mamica!

Dragica: Otroci! Tiho!

Minka: Saj ne znaš biti huda.

Dragica: Pa še kako bom huda, če ne boste ubogale.

Francka: Ko se te pa nič ne bojimo.

Dragica: Vas bom pa nabila.

Marjanca: Kako nas boš nabila, ko nas ne užugaš.

Dragica: Bom pa palico vzela.

Minka: Me bomo pa vse tri vkup stopile, tebi palico izmahnile in tebe samo nabile.

Dragica (je nejevoljna): Ne, nočem. Pojdimo se zares igrat, ali pa nič. Ubogajte, kakor bi bila jaz prav prava mama, velika in močna, taka, ki se je vsi otroci boje.

Francka: No, bomo pa res ubogale.

Marjanca: Kar ukazuj.

Dragica: Bom.

Minka: Že poslušamo. Začni!

Dragica: Otroci! Dovolj ste se naigrali, pregibali in nablebetali. Sedaj se morate iti pa učiti.

Minka: Ne, ni prav tako. Sedaj smo proste. Saj smo prišle pravkar iz šole.

Dragica: Saj sama vem, da bi bile proste, če bi šlo zares. Me se pa le igramo. In jaz sem vam samo nalašč ukazala iti se učiti. Prav tako nam ukaže doma naša mamica. Ubogajte!

Francka: Ubogajmo!

Marjanca: Pa dajmo! (Sedejo k mizi.)

Francka in Minka (se učita mrmraje iz kujig).

Marjanca (riše).

Dragica (vzame iz torbe ravnilo, se vstopi na konec mize in pazi, če se res uče).

Francka in Minka (se dregata in se pričneta smejati).

Dragica (udari z ravnilom po mizi): Francka in Minka mir! In učita se!

Francka (se smeji): Dragica, ti ne znaš biti mamica.

Minka: Ne znaš se iti mamico, prav res ne.

Marjanca: Ne znaš ne.

Dragica: Kaj pa je napačno.

Francka: Vse. Kadar se mi učimo, ne stoji mamica pri nas s palico v roki in nič ne vpije in nič ne kriči.

Minka: Tudi naša nič ne vpije in nič po mizi ne razbija. Najprej nas vpraša, kakšne naloge imamo in kaj se imamo učiti. Potem pa sede k nam in šiva ali plete, ko je tako pridna, da bi najrajši noč in dan delala. Pa pomaga nam, če kaj ne znamo. Darinka, ti se pa zadiraš in razbijaš. (Jo oponaša): Mir! (Udari ob mizo.) Ne znaš biti mamica. Naj poskusi Francka.

Darinka: Pa naj poskusi.

Francka: Bom. Boste videle, kakšna mamica znam biti. (Vzame iz torbice ročno delo, sede na konec mize in plete.)

Darinka (ki je sedla na Franckino mesto, in Minka se spet učita).

Marjanca: Mamica!

Francka: Kaj je srček moj?

Marjanca: Kako se pa kozlu brada nariše.

Francka: Kaj kozla rišeš?

Marjanca: Da, le poglej! (Kaže risbo, takó, da jo tudi gledalci vidiyo.) Tako velikega kozla bom narisala, da se ga boš še ti bala, mamica. Samo pokaži mi, kako se kozlu brada nariše?

Francka: Kaj bom jaz tebi kazala, ko znaš sama bolje risati kakor jaz. Saj si imela v risanju odlično, jaz pa samo dobro.

Minka (se zasmeye): Tudi ti si zanič mamica, ko ne znaš pokazati, kako se kozlu brada nariše. Mamica mora vse vedeti in vse znati.

Francka: Pa ti vse vedi in vse znaj. Pa bodi ti mamica.

Minka: Kaj misliš, da ne znam biti.

Darinka: Bomo videle.

Minka (menja s Francko prostor): Otroci! Učili smo se že dovolj. Še kar dovolj pridne ste bile, sedaj boste pa južino dobile. (Vzame iz torbe hlebček kruha in nožič.)

Darinka, Francka, Marjanca (hite pospravljati).

Darinka: Jaz sem tako lačna.

Francka: Jaz sem še bolj lačna.

Marjanca: Jaz pa tako, da bi kosmatega medveda snedla.

Minka: Vse enako velike kose boste dobile. (Razreže kruh na štiri enake dele.)

Francka, Darinka, Marjanca (prosijo): Mama, kruha —!

Minka: Nate, le najejte se otroci, pa ateka rade imejte, ki nam kruha zasluži. (Da vsaki svoj kos. Četrtega obdrži zase in ga prične jesti.)

Dragica: O, ne, to pa že ni prav. Ti pa še najmanj znaš biti mamica.

Minka: Kaj je narobe?

Dragica: Da ima mamica prav tako velik kos kruha, kakor me.

Minka: Saj sem tudi lačna.

Dragica: Naša mamica odreže nam velike kose kruha, sebi pa čisto majhnega. Takrat pa, ko je bil atek brez dela in je mamica morala tudi nam otrokom tenko rezati kruh, ga pa sama sploh jedla ni. Ti pa tako režeš kruh, kakor bi otrok čisto nič rada ne imela. Ne znaš biti mamica.

Minka: Pa ne bom več.

Francka: Marjanca, še ti poskusi, če se ti znaš iti mamico.

Marjanca: Nočem.

Dragica: No, daj, da se bomo mogle naprej igrati.

Marjanca: Nočem.

Minka: Zakaj pa nočeš?

Marjanca: Zato, ker ne znam.

Francka: Saj ne veš. Poskusi!

Marjanca: Kaj bi poskušala. Saj tako prav dobro vem, da mamica biti nobena druga ne zna, kakor le tista, ki je res mamica. Kaj bi se spakovala. Rajši počakam, da bom velika, tako velika —. (Stopi na prste in seže z roko, kolikor visoko more.) Takrat bom pa prav zaresna mamica.

Dragica, Francka, Minka: Jaz tudi. Jaz tudi. Jaz tudi.

Marjanca: Ker se ne znamo iti mamico, se pa kaj drugega igravimo.

Dragica: Pojdimo na vrt škarjice brusit.

Francka, Minka, Marjanca: Saj res. Saj res. Saj res. (Vzemo torbe.)

Minka: Francka odštej, katera jih bo prva brusila.
Francka (šteje):

En pan,
pet podgan,
štiri miši,
v uho piši,
vija vaja;
vinta vun.

(Vse deklice odhite s pozorišča.)

Ksaver Meško:

„Je pač — mati.“

Potrkalo je rahlo, komaj slišno, da nisem prav vedel, je li resnica, ali se mi je samo v mislih zdelo. Vendar sem se oglasil. In je počasi, boječe vstopila žena proti petdesetim. Sem jo nekoliko poznal; iz sosednje župnije je bila; na cesti sva se včasih srečala, se pozdravila, kako besedo spregovorila. A danes je bila vsa izpremenjena, vsa preplašena, prepadla. Toliko da sem jo videl, sem si rekel: »Ta prihaja z bolnim srcem.«

A da bi jo razvedril, sem jo glasno in veselo vprašal: »Kaj lepega in dobrega prinesete, mati?«

Žalostno je odkimala. Da lepega in dobrega nič, je s težavo iztisnila, kakor bi jo v grlu davilo. Če sem slišal, da je bilo pri Gornjaku, v čigar bajti gostujejo, ukradeno?

Slišal, da. Bajne ves izkupiček za eno kravo so mu nesli. Hud udarec za kmeta, sodim.

Nesreča, da. A hujša morda zanjo, kakor za Gornjaka.

Hujša zanjo? Kako to?

Ker dolžijo njenega sina, da je denar vzel, je priznala tiše. Čelo se ji je nabralo v bolestne gube, ob očeh ji je drhtelo; ni me pogledala, tako jo je bilo sram, tako je trpela; mrko je gledala v mizo; velike, zdelane, razpokane roke so ji kakor ohromele ležale na kolenih.

Kateri bi naj to storil? Več jih brž ima.

Najmlajši. Ki je pri Gornjaku za pastirja.

Čudil sem se: Kaj naj fant s tolikim denarjem? No, če bi vzel nekaj kron — pred dobrimi desetimi leti je bilo to.

»Saj ni on, saj ni! Tudi nekaj kron ne! Ni mogoče! Živeti ne bi več mogla, če bi bil moj sin tat!« je kričalo iz nje v neskončni obupnosti.

Dasi sem jo izpočetka kanil s svojo vedrostjo razvedriti, se je njena tegoba in žalost pollaščala tudi mene. In negotovost, kaj naj rečem; ko pa nisem vedel, je li fant nedolžen ali kriv. In sem bolno čutil, kako veliko gorje je, če vidimo, kako kdo, oslepljen po udarcih usode in nesreče, obupno išče pravo pot. Prosi, naj mu jo pokažemo. Pa je sami ne poznamo, sami v temi tavamo.

Vendar sem jo poskusil tolažiti: »Upajva, da ni.«

»Ni! Ni!«

Če je bila kaka preiskava?

Bila. So ga imeli orožniki v mestu.

»In kaj so zvedeli?«

»Fant se je ustrašil. Pa je rekel, da je vzel.«